

EKOSKOLA VESELĪGAI SABIEDRĪBAI

Manuprāt, varam droši apgalvot, ka tikai veselīgā vidē aug veselīgs cilvēks. Tāpat varam arī sacīt, ka veselīgu cilvēku raksturo īpaša attieksme un saudzējoša rīcība pret vidi. Šādā aspektā bieži dzirdētais jēdziens «vides izglītība» nav attiecināms tikai uz dabas saudzēšanu, bet pauž daudz dziļāku jēgu un saturu, kas ir cieši saistīts ar atsevišķas personības izaugsmi un visas sabiedrības pilnveidošanos. Šajā ziņā ekoskolu darbība ir neatsverams ieguldījums veselīgas sabiedrības veidošanā, jo ekoskolu vides izglītības modelis, kas ir ļoti populārs visā pasaulē, audzina jaunus cilvēkus dzīvojot saskaņā ar vidi, apzināties sevi kā vides sastāvdaļu.

Tām jau visai daudzajām Latvijas skolām, kas pievienojušās Ekoskolu programmai, ir nozīmīgi panākumi vides sakārtošanā un saudzēšanā. Tās ir praktiskas, uzskatāmas un izmērāmas lietas, par kurām varēsīt gūt priekšstatu arī šajā bukletā. Tomēr būtiskākais Ekoskolu programmas devums, ko grūti izmērīt un uzskaitīt, ir skolēnu apziņas un attieksmes veidošana. Ne tikai attiecībā pret vidi, bet galvenokārt pašiem pret sevi un citiem cilvēkiem. Ekoskolu aktivitātēs skolēni mācās būt iejūtīgi, rūpīgi, taupīgi, saprātīgi, kā arī mācās rīkoties atbildīgi pret sevi, savu sadzīvi un arī pret sabiedrību kopumā. Manuprāt, tā ir milzīga vērtība, kas mūsu sabiedrību dara bagātāku.

Aicinu Latvijas skolas pievienoties Ekoskolu programmai, bet pašvaldības un vietējos uzņēmējus to visiem spēkiem atbalstīt. Jo kam gan vajadzīgas mūsu šodienas aktivitātes – darbs, business, politika –, ja tas viss nav ilgtspējīgi, proti, nedod ieguldījumu sabiedrības nākotnē. Nedomāju, ka patlaban esam tik nabagi, lai nerūpētos par rītdienu, kuras galvenais pamats ir šodienas skolēni. Palīdzēsim mūsu valsts nākotnes sabiedrībai kļūt veselīgai, gudrai, sociāli atbildīgai, proti, kļūt par tādiem cilvēkiem, kādus mēs vēlamies viņus redzēt!

Ar cieņu,

Raimonds Vējonis
Vides ministrs

Vides ministrs Raimonds Vējonis paceļ Zaļo karogu Rīgas Ziepniekkalna sākumskolā.

EKOSKOLA – NĀKOTNES SKOLA

Ekoskolu programma ir viens no visaptverošākajiem un arī populārākajiem vides izglītības modeļiem pasaulē. Tā ir ANO Vides programmas sadarbības partnere vides izglītībā un ir ietvars vides izglītības procesa organizēšanai skolās.

Tomēr ekoskola ir kas daudz vairāk par vides pārvaldību skolā. Tā ir programma, kas veicina izpratni par ilgtspējīgu attīstību gan mācību priekšmetos, gan arī ar konkrētu rīcību skolā un tās apkārtnē. Programma stimulē bērnus un jauniešus uz aktīvu līdzdalību skolas dzīvē, lai nodrošinātu vides aizsardzības pasākumu ieviešanu. Programma pamatojas uz tādām vides apsaimniekošanas sistēmām kā EMAS un ISO 14001. Sekmīgs darbs vienmēr vainagojas ar ievērojamiem rezultātiem skolas ekoloģiskās pēdas samazināšanā.

Ekoskolu programmas atpazīstamākais elements un arī viens no tās veiksmes pamatcēloņiem ir stimula sistēma skolām par sekmīgu līdzdalību programmas aktivitātēs un to prasību pilnīgu ieviešanu – Zaļā karoga balva. Tas ir starptautisks apbalvojums, kas paaugstina skolas prestižu plašākā sabiedrībā un palīdz kļūt tai atpazīstamai, kā arī iesaistīties dažādos vides projektos.

Ekoskolu programmā iesaistījušās vairāk nekā 20 tūkstoši skolu 46 pasaules valstīs. Šī programma nekonkurē ar citām vides izglītības iniciatīvām, bet rada ietvaru koordinētam un sekmīgam ilgtermiņa darbam ar vides izglītības jautājumiem skolās. Programmas ievērojamo panākumu pamatā ir balstīšanās uz stingru sistēmu, vienlaikus ļaujot skolām darboties ar pašu izvirzītiem mērķiem un sastādītiem plāniem.

ĒKOSKOLAS IEDVESMO, IESAISTA UN AIZRAUJ

Labākas nākotnes veidošanai ir nepieciešams apvienot pasaules jauniešu ideālus, drosmi un radošo garu - tā vēsta viens no Apvienoto Nāciju Organizācijas Rio Deklarācijas pamatprincipiem. Ekoskolu programma ir kļuvusi par instrumentu, kas nodrošina šī principa iedzīvināšanu, apvienojot nu jau vairākus desmitus tūkstošu skolu visā pasaulē un ik gadu pievienojot savai ģeogrāfijai arvien jaunas skolas, reģionus un valstis.

Ekoskolas ne tikai izglīto! Tās iedvesmo, iesaista un aizrauj, apliecinot sevi kā katalizatoru gan skolu jaunatnes centieniem vides aizsardzībā, gan vides jautājumu aktualizēšanai vietējā sabiedrībā kopumā. Skolēni māca un mācās cits no cita, nereti māca arī vecākus un kļūst par paraugu vietējai pašvaldībai un uzņēmējiem - šādas atsauksmes par programmas veikumu mēs dzirdam ik dienas. Bieži vien šī labākas nākotnes veidošana slēpjas sīkos, ikvienam paveicamos darbos, un ekoskolas audzina paaudzi, kas saprot šo darbu nepieciešamību.

Līdz ar to ir liels gandarījums, ka ar šī izdevuma palīdzību ar Latvijas ekoskolu aizraujošo veikumu ir iespējams iepazīties plašākai sabiedrībai, un mēs Vides izglītības fondā esam pārliecināti, ka jau padarītais kopš programmas darbības uzsākšanas Latvijā pārliecinās un iedvesmos ne vienu vien skolu iesaistīties un nākt jau diezgan kuplajā ekoskolu pulciņā.

Jānis Ulme

Vides izglītības fonda vadītājs

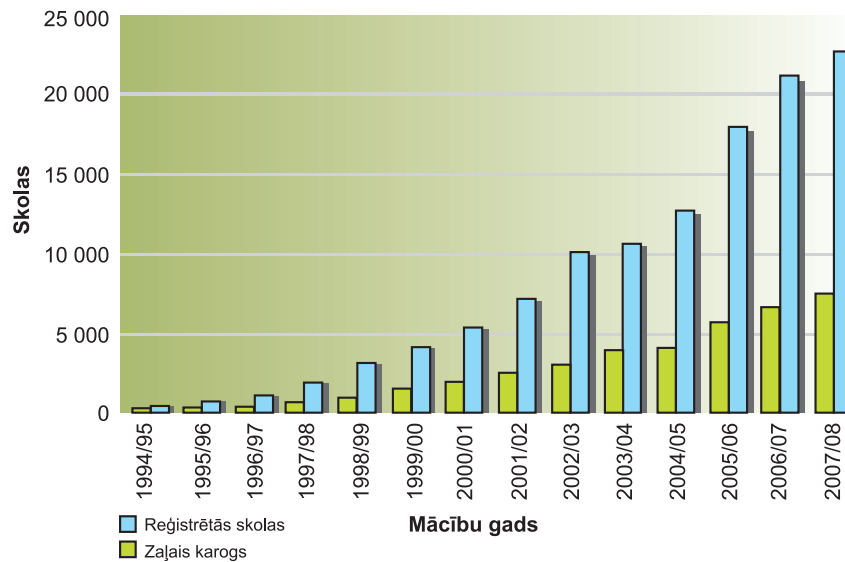
EKOSKOLU PROGRAMMA

SKOLOTĀJU PĀRDOMAS

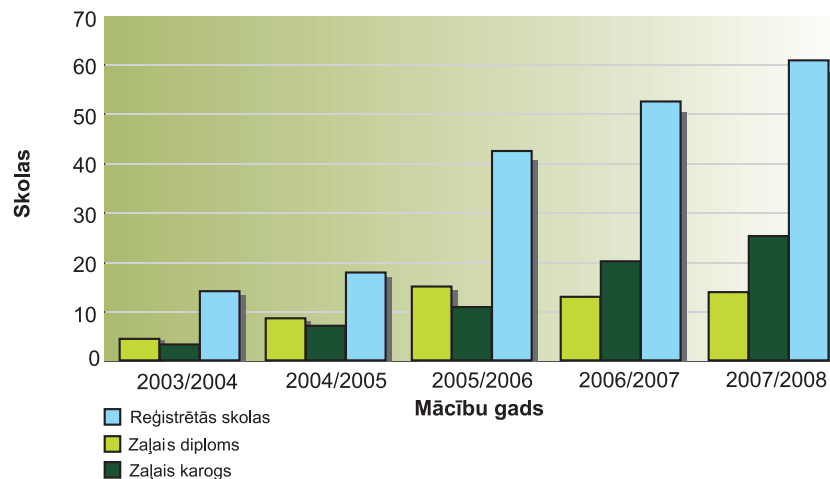
- Ekoskolu programmas gada tēmas ir cieši saistītas ar mūsu reālo dzīvi.
- Programmas īstenošana skolā papildina mācību saturu, iesaistot tajā skolēnu ģimenes un apkārtējo sabiedrību.
- Īpaša nozīme programmā ir Ekopadomei, kur skolēni apgūst demokrātijas pamatus: uzklausa dažādus viedokļus, izvērtē un pieņem lēmumus, veido saskarsmi savā starpā.
- Skolēniem veidojas izpratne par globālām un vietējām vides problēmām, to risināšanas variantiem.
- Skolēni, atbilstoši savam vecumam, spēj pieņemt lēmumus un rīkoties.
- Šķiet, ka Ekoskolu programma atsevišķās jomās par dažiem gadiem apsteidz lēmumu pieņemšanu valstī.

ĒKOSKOLU ATTĪSTĪBA PASAULĒ

ĒKOSKOLU ATTĪSTĪBA LATVIJĀ

2007./2008.MĀCĪBU GADĀ ĒKOSKOLU PROGRAMMĀ LATVIJĀ DARBOJĀS
61 MĀCĪBU IESTĀDE AR 1466 SKOLOTĀJIEM UN 13 426 SKOLĒNIEM

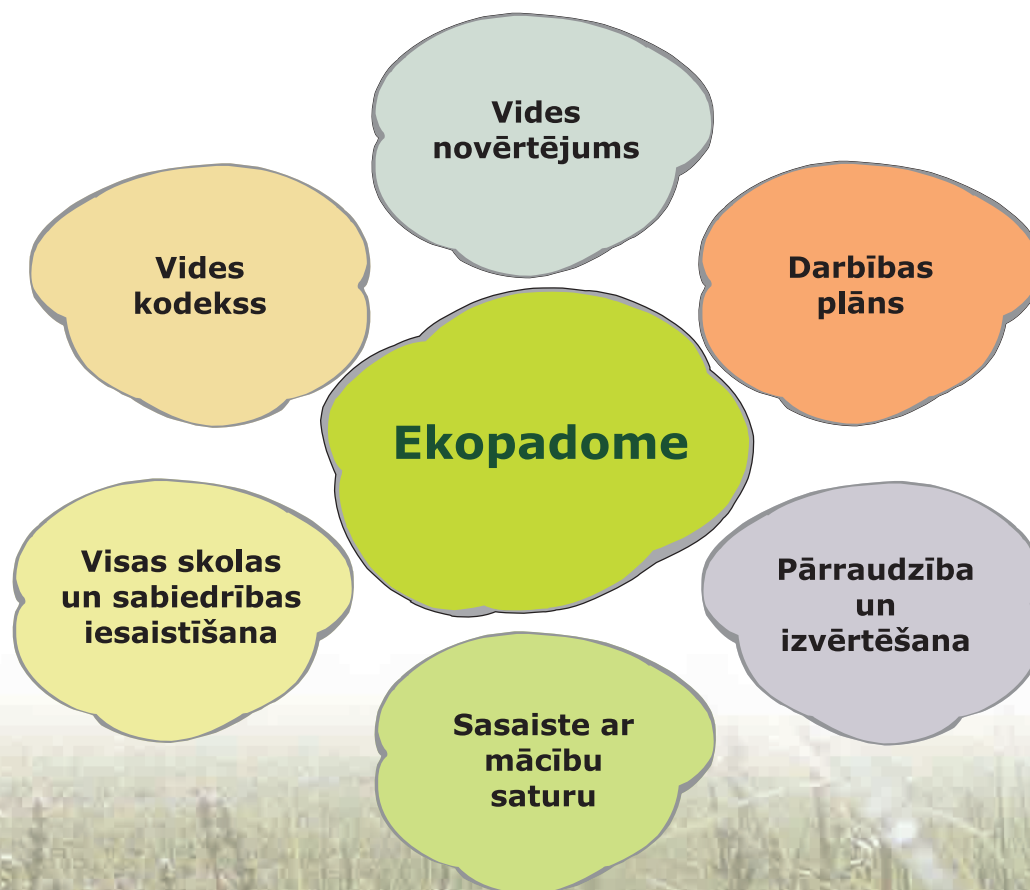

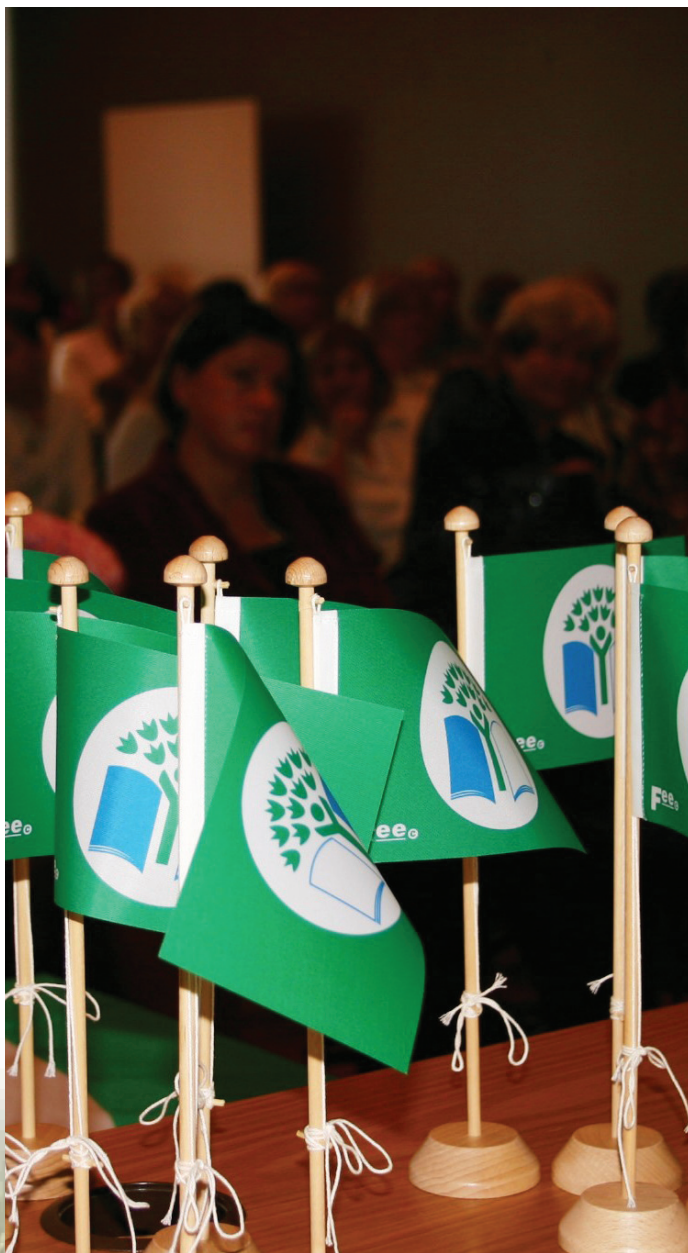
EKOSKOLU PROGRAMMA

EKOSKOLU DARBA RITMS

Ekoskolu būtība ir izveidot efektīvu skolas vides pārvaldes sistēmu, kas ne tikai sniegtu papildu izglītības iespējas jauniešiem, bet būtu arī efektīva un attaisnotos reālos panākumos skolas vides apsaimniekošanā un organizēšanā. Pārvaldes sistēmas pamatā ir septiņi elementi.

1. Ekoskolas procesu skolā vada **Ekopadome**. Tā organizē un vada ekoskolas aktivitātes. Padomes darba rezultātā palielinās arī demokrātija lēmumu pieņemšanā, jo tai jārisina arī skolēnu izvirzītās iniciatīvas. Skolēni ir iesaistīti dažādu viedokļu uzklaušanās, izvērtēšanā un beigās arī lēmumu pieņemšanā.
2. Pirms tiek uzsākti kādi vides aizsardzības pasākumi, ir nepieciešams novērtēt situāciju skolā un tās apkārtnē.

Tāpēc skolēni kopā ar skolotājiem veic skolas **vides novērtējumu**.

3. Pēc situācijas izvērtēšanas var tikt izvirzīti konkrēti mērķi un uzdevumi rīcībai. Tāpēc, pamatojoties uz vides novērtējuma secinājumiem, skola katru gadu sastāda **darbības plānu**, sadalot pienākumus izvirzīto mērķu sasniegšanai.
4. Lai nodrošinātu sekošanu izvirzītajiem mērķiem, ir regulāri jāizvērtē darbības plāna ieviešana. To veic Ekopadome, regulāri pulcējoties uz sēdēm un tādējādi nodrošinot procesa **pārraudzību un izvērtēšanu**.
5. Jo vairāk Ekoskolu programma tiek **saistīta ar mācību saturu**, jo lielāki ir panākumi. Ekoskolas cenšas panākt ilgtspējīgas attīstības jautājumu integrāciju visos mācību priekšmetos.
6. Būtiskākie uzdevumi ekoskolai ir gan veicināt ilgtspējīgas attīstības izpratni skolā, gan arī iesaistīt ekoskolas aktivitātēs **visu skolu un apkārtnējo sabiedrību**.
7. Katra ekoskola izstrādā arī savu **vides kodeksu**, kas parāda, kādas iniciatīvas skola gatavojas veikt vides situācijas uzlabošanai.

Bez tam katru gadu ekoskola izvēlas kādu **tēmu**, ar kuru tā pastiprināti strādā visu mācību gadu. Skolas uzdevums katrā no tēmām ir meklēt iespējas praktiski risināt problēmas, kas ir saistītas ar skolas vidi ikdienā vai arī ar aktuāliem vides jautājumiem konkrētajā teritorijā.

Iespējamās tēmas ir:

- atkritumi,
- enerģija,
- ūdens,
- transports,
- veselīgs dzīvesveids,
- skolas vide un apkārtnē,
- mežs,
- klimata pārmaiņas.

Pēc sekmīga darba skola mācību gada beigās var saņemt Latvijas ekoskolas nosaukumu, pēc otrā mācību gada – starptautisko Zājo karogu.

EKOSKOLU PROGRAMMA

ŪDENS

Lielākā daļa cilvēku uzskata ūdeni par kaut ko ļoti pašsaprotamu. Ūdens tek no krāna, kad mēs to atgriežam, ūdeni mēs lietojam, lai iztīrītu zobus, nomazgātu traukus vai pagatavotu ēdienu. Tomēr, liekot lietā nedaudz iztēles, ūdens kļūst arī par aizraujošu tematu mācību procesā.

Ūdenim mūsu dzīvē ir īpaša nozīme. Mēs to izmantojam ne tikai dzeršanai un mazgāšanai, bet arī rūpniecībā, lauksaimniecībā un jebkura produkta ražošanā, sākot no hamburgeriem un skārda kārbām līdz laikrakstiem un automašīnām. Mūsu pieprasījums pēc ūdens ir pieaudzis tiktāl, ka dabiskais ūdens cikls tam vairs netiek līdzīgs. Piesārņojums, kuru galvenokārt izraisa kanalizācijas noplūdes un ķīmiskas vielas, ir padarījis tīru ūdeni par retu un vērtīgu patēriņa preci.

Ūdens taupīšana nav tikai finanšu līdzekļu ekonomēšana. Pietiekams tīrs ūdens daudzums ir būtisks cilvēku veselībai un videi. Daudzās pasaules valstīs nepietiekams nokrišņu daudzums izraisa ūdens trūkumu. Valstīs, kurās grūti iegūt ūdeni un kurās esošie ūdens krājumi bieži vien ir piesārņoti, efektīva ūdens attīrīšana un piegāde ir burtiski dzīvības vai nāves jautājums.

Uz mūsu planētas saldūdens ir mazāk par 2% no visiem pasaules ūdens krājumiem.

Tu katru nedēļu ietaupītu tik daudz ūdens, cik nepieciešams 1000 tašu tējas pagatavošanai, ja mazgātos dušā, nevis vannā.

Dārza laistītājs pusstundas laikā patērē tikpat daudz ūdens, cik četru cilvēku ģimene vienā dienā.

AIZUPES PAMATSKOLA

Aizupes pamatskolas Ekopadomē darbojas gan skolēni, gan viņu vecāki un skolotāji. Skolā daudz tiek domāts par visas planētas nākotni, tāpēc skolas birzītē kopā ar vecākiem ir izveidoti dažādi sporta objekti. Skolotāji vada stundas Zaļajā klasē.

Skolēni piedalās ANO Starptautiskās Miera dienas koku stādīšanas akcijā – pie skolas iestādītas 44 vilkābeles, bet pagasta mežā 4000 eglīšu.

Skola intensīvi strādājusi pie tēmas «Ūdens». Tika organizēts Ūdens dienas konkurss, kura laikā skolēni kopā ar skolotājiem, aicinot iesaistīties arī visu vietējo sabiedrību, sakopa Svētes upes krastus. Katra klase veica pētījumu par noteiktu tēmu, kas saistīta ar ūdeni, skatījās filmas par ūdeni; 8. klases skolēni devās ekskursijā uz pilsētas ūdens attīrīšanas iekārtām. Skolēni piedalījās arī aptaujā par ūdens patēriņu mājās. Notika zīmējumu konkurss – sākumskolas skolēniem ar devīzi «Upe man stāstu stāsta», pamatskolas skolēniem ar devīzi «Nepiesārņo ūdeni!».

ŠĶIBES PAMATSKOLA

Šķibes pamatskola daudz strādā pie ūdens tēmas. Visu mācību priekšmetu stundās iespēju robežās tiek iekļauta informācija un uzdevumi par ūdeni, tā nozīmi, iemītniekiem, aizsardzību. Pavasarī bioloģijas, ģeogrāfijas, dabaszinību stundās izmanto iespēju labāk iepazīt dzīvās dabas daudzveidību skolas tuvumā Auces upes un ūdenskrātuves krastos. Rudeņos un pavasaros skola piedalās skolas apkārtnes sakopšanas talkās. Mājturības skolotāja vadībā tiek kopts skolas dārzs. Bērni apgūst darba iemaņas un prasmes kopt augus. Vasarā katru trešdienu skolēni strādā dārzā.

Katru pavasari sadarbībā ar Glūdas pagasta darbiniekiem Šķibes pamatskolas skolēni stāda kociņus, veidojot zaļo zonu pie Nākotnes ciemata. 2008. gada aprīlī bērni iestādīja vairāk nekā 400 kociņus.

EKOSKOLU PROGRAMMA

ATKRITUMI

Pa sporta laukumu, apstādījumiem un gar durvīm lidojošas, vēja nestas čipsu pakas un konfekšu papīri rada sliktu iespaidu par visu skolu, par visiem tās audzēkņiem. Regulāri pārtraugot atkritumu apsaimniekošanu skolā un skolas teritorijā, kā arī pārlicinoties, ka skolas teritorija vienmēr ir sakopta un tīra, gan paši skolēni, gan vietējā sabiedrība ātri pamana uzlabojumus mācību iestādes izskatā un tēlā. Teritorijas sakopšana veicina skolēnu atbildības sajūtu un lepnumu par paveikto. Tomēr, nenoskaidrojot atkritumu izcelsmi un nenovēršot cēloņus, audzēkņi riskē kļūt par atkritumu savācējiem!

Skolas radīto atkritumu daudzuma samazināšana prasa laiku un gan skolas personāla, gan visu audzēkņu līdzdalību. Tomēr pēc tam skola var baudīt tiešus un tūlītējus labumus, piemēram, atkritumu izvešanas izmaksu samazināšanos.

Paiet aptuveni 100 gadu, līdz alumīnija kārba dabā sadalās.

Tērauda ražošana no pārstrādātiem materiāliem ietaupa 75% enerģijas, kas būtu vajadzīga tērauda izgatavošanai no neapstrādātiem materiāliem.

Atkritumu sadalīšanās laiks

Atkritumu veids	Dabiskās sadalīšanās laiks
Banānu mizas, ābolu serdes	1-2 gadi
Cigarešu izsmēķi	Līdz 2 gadiem
Plastmasas maisiņi	10-20 gadu
Alumīnija kārbas	80-100 gadu
Plastmasas pudeles	Bezgalīgi ilgs laiks

Atkritumu samazināšana ir saistīta ar skolas iepirkto resursu pārskatīšanu. Piemēram, jo vairāk informācijas tiek uzglabāts elektroniski, jo būtiskāk samazinās papīra izmantošana – tā iepirkšana un attiecīgi arī nonākšana atkritumos.

Atkritumu otrreizēja izmantošana. Piemēram, tas pats papīrs: vai ir izmantotas abas papīra lapas puses, pirms tās tiek izmestas? Arī aploksnes var izmantot vairāk nekā vienu reizi. Jūs varat atrast labu pielietojumu arī citiem iepakojuma veidiem, piemēram, tukšas burkas, pudeles un kartona kastes lieti noder dažādu sīkumu uzglabāšanai un dažādās nodarbībās.

Atkritumu pārstrādāšana. Ja skolā jau ir dalītā atkritumu savākšana, to apsaimniekošana ir viegla. Citām skolām sašķirotie atkritumi, iespējams, jāved uz vietējo pārstrādes laukumu. Arī komposts ir noderīgs resurs skolām – tas ir ne tikai bezmaksas mēslojums augļu kokiem, dārzeņiem vai puķēm, bet arī sniedz iespējas dažādiem interesantiem pētījumiem, piemēram, pelējuma, sēņu un kukaiņu pētīšanai.

JERSIKAS PAMATSKOLA

Jersikas pamatskola atrodas netālu no Daugavas. Uz skolu ved ceļš, kas vijas cauri 1939. gadā stādītai liepu alejai. Skolas apkārtnē skaisti iekļaujas dīķis, pļava, mežs. Ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu pie dīķa ir izveidota Zaļā klase, kā arī ierīkotas bioloģiskās attīrīšanas iekārtas.

Jau vairāk nekā desmit gadu skola darbojas vides izpētes un aizsardzības jomā, piedalījies vairākās vides programmās un projektos, piemēram, «Upe man stāstu stāsta», «Dabas vērotāji» u.c. Skolēni aktīvi atbalstījuši Latvijas Zaļā punkta un Zaļās jostas rīkotās akcijas.

Skolēni vāc baterijas un makulatūru. Lai aktualizētu skolēnu zināšanas par vidi un atkritumu šķirošanu, notiek vairāki pasākumi: «Karlsona nedarbi», spēle «Pa

Zaļā punkta pēdām», «Auduma otrā dzīve», izstāde «Atkritumu pārvērtības».

Jersikas pamatskolā jau trešo gadu ir izveidota komanda «Zajdari». Tā iepazīstas ar teorētisko materiālu par iepakošanu - no kā tas tiek gatavots, kādu informāciju sniedz pircējiem, kā iedalās, kā pareizi jāšķiro. Katrs komandas dalībnieks aptaujā 10 cilvēkus dažādās pagasta vietās. Izpētot situāciju atkritumu jomā, atklājās, ka pagasta iedzīvotāji no atkritumiem tiek vaļā, kā nu prot, lielāko daļu atkritumu, to skaitā plastmasu, sadedzinot. Daļa neuzskata, ka tas varētu būt bīstami videi un viņiem pašiem, daļa pat nedomā, ka plastmasas dedzināšana var būt kaitīga, jo tajā iepakoti pārtikas produktus, bet vēl kāda daļa mierina sevi ar domu, ka viņu kaitējums videi ir pārāk niecīgs. Bērnu iegūtās zināšanas mudina mainīties viņu vecāku paradumiem.

ENERĢIJA

Enerģijas izmantošana ir visas pasaules rūpe. Ikviens no mums var sniegt būtisku ieguldījumu oglekļa dioksīda izmešu daudzuma samazināšanā.

Neizslēgts datora monitors pa nakti iztērē tikpat daudz elektroenerģijas, cik lāzerprinteris patērē, lai nodrukātu 800 A4 papīra lokšņu.

Kopš pagājušā gadsimta enerģijas patēriņš pasaulē ir trīskāršojies. Lai apmierinātu arvien pieaugošo pieprasījumu pēc tās, elektrostacijās tiek sadedzināts aizvien vairāk fosilā kurināmā. Līdz ar dabas resursu patēriņu, šajā procesā atmosfērā izdalās ievērojams daudzums oglekļa dioksīda – gāzes, kas visvairāk vainojama pie globālajām klimata pārmaiņām. Pārlietu lielo oglekļa dioksīda daudzumu atmosfērā saista ar globālās temperatūras celšanos par pusgrādu pēc Celsija pagājušajā pusgadsimtā. Tas nešķiet daudz, bet vidējā temperatūra pirms 120 tūkstošiem gadu, kad Temzā peldēja nīlzirgi, bija tikai par 2,5°C siltāka.

Pasaulē enerģijas izmantošana ir sadalīta nevienlīdzīgi: 20% cilvēku, kas dzīvo pasaules bagātākajās valstīs, patērē 17 reizes vairāk enerģijas nekā atlikušie 80% cilvēku, kas dzīvo nabadzīgākajās valstīs. Laikā, kad cilvēki attīstījās valstīs kopumā izmanto vairāk fosilā kurināmā, nekā tiem nepieciešams, jaunattīstības valstīm steidzami vajadzīga pieeja fosilā kurināmā krājumiem, lai samazinātu nabadzību un uzlabotu ekonomisko stāvokli. Lai saražotu enerģiju, kas nepieciešama vienas parastās skolas klases apsildīšanai, apgaismošanai un iekārtu darbināšanai, katru gadu tiek saražots arī 4000 kilogramu oglekļa dioksīda – šā daudzuma pietiek, lai ar gāzi piepildītu četrus gaisa balonus, kuru diametrs ir 10 metru. Enerģijas pārskatu dati liecina, ka pat visvienkāršākie pasākumi enerģijas taupīšanā samazina skolas izdevumus par kurināmo par 10%.

Kompaktās dienasgaismas spuldzes dod piecas reizes vairāk gaismas uz vienu vatu nekā tradicionālās volframa spuldzes. Vismodernākie dienasgaismas elektropiederumi var būt pat sešas vai septiņas reizes efektīvāki. Enerģijas patēriņa izpēte dod skolēniem iespēju noskaidrot problēmas šajā jomā un izveidot darbības plānu, lai efektīvāk samazinātu enerģijas patēriņu skolā.

Gaidīšanas režīmā elektroierīce var patērēt līdz pat 40% no parastā enerģijas patēriņa.

OGRESGALA PAMATSKOLA

Ogresgala ekoskolas skolēni priecājas par to, ka var dzīvot un domāt zaļi.

Skolēni darbojas vidē un videi, domā par savu nākotni, aktīvi piedalās vides problēmu apzināšanā un palīdz risināt tās. Katru gadu skola izvēlas kādu Ekoskolas programmas tēmu, pie kuras strādāt, un visu gadu skolas darbi rit, šās tēmas caurstrāvoti.

Lai visa skola zinātu, kāda tēma izvēlēta, par to tiek informēti gan paši skolēni, gan viņu vecāki un arī vietējā pašvaldība, kuriem dāvina pašgatavotus kalendārus, kas veltīti gada tēmai. Par izvēlēto tēmu skolēni mācās stundās un strādā projektu nedēļā.

Paralēli šai tēmai skolēni kopā ar skolotājiem darbojas skolas un pagasta apkārtnes sakopšanā un labiekārtošanā, lai visiem – arī citiem pagasta iedzīvotājiem – būtu ne tikai iespēja dzīvot saktā vidē, priecāties par to, bet arī izglīties. Skolēni veido gada koku stādījumus, kur katrs interesents var apskatīties gada koku savvaļas un dekoratīvās formas, kā arī izlasīt informāciju par šo koku.

Skolēni šķiro atkritumus, taupa ūdeni un enerģiju, kā arī domā par to, lai dzīvotu un ēstu veselīgi, pēta ūdeņus un izzina mežus. Skolas dzīve rit interesanti, skolēni mācās paši un māca citus, lai varētu dzīvot droši, veselīgi un labi.

EKOSKOLU PROGRAMMA

SKOLAS VIDE UN APKĀRTNE

Tuvējā apkārtnē ir svarīga un nozīmīga vērtība jebkurai skolai. Pareizi kopta un veidota, tā kļūst ne tikai par spēju laukumu, bet arī par bagātīgu vidi izziņas procesā. Mācīšanās ārpus ierastās skolas vides – dabā, vietējā sabiedrībā, dažādās pašvaldības iestādēs, privātos uzņēmumos, zemnieku saimniecībās utt. –

padara mācīšanos dzīvāku un autentiskāku. Tas arī dod skolēniem iespēju satikt dažādus cilvēkus un mācīties no viņu pieredzes.

Ir vismaz 10 labu iemeslu, kāpēc mācīties ārpus klases telpām!

1. Labāki rezultāti dažādos mācību priekšmetos.
2. Produktīvāks mācību process.
3. Radoša pieeja mācību procesam.
4. Labāka dabas, zinātnes un vides izpratne.
5. Uzlabojas veselība.
6. Labāka koordinācija.
7. Daudzveidīga mācīšanās.
8. Labākas sociālās prasmes.
9. Labāk tiek iepazīta vietējā apkārtnē.
10. Tieša pieredze.

VESTIENAS PAMATSKOLA

Vestienas skola, sākot darboties Ekoskolu programmā, rada iedvesmu izveidot Dabas klasi, kas tika atklāta 2007. gada rudenī. Skolotāju uzņēmība bija ļoti liela! Tika rakstīts projekts finansējuma piešķiršanai. Tas tika saņemts, un tapa Dabas klase. Skolotāji un skolēni to izmanto ikdienas mācību darbā, un tā ir lieliska iespēja vadīt mācību stundas un nodarbības dabā un svaigā gaisā!

Vestienas skola bija viena no piecām Latvijas skolām, kas piedalījās COPE (*Children, outdoor, participation, education*) pilotprojektā. Šā projekta mērķis ir attīstīt un pilnveidot bērnu spējas un iesaistīšanos tādos jautājumos kā veselība, daba, vides problēmas un vieta āra aktivitātēm.

COPE projekts ir lielisks piemērs tam, kā veselīgi papildināt jebkuras skolas, ne tikai ekoskolas, ikdienu. Bērni iemācās laiku ārā pavadīt piepildīti un saturīgi, iemācās saprast, ka viņi paši ir atbildīgi par savu veselību, savu apkārtni un par vidi, kurā tie aug un dzīvo.

EKOSKOLU PROGRAMMA

MEŽS

Gandrīz pie katras skolas Latvijā – gan laukos, gan pilsētā – aug kāds koks, tuvumā atrodas parks vai mežs. Un ne tikai skolas soli, bet arī grāmatas un burtnīcas ir darinātas no koka. Mežs mums ir visapkārt. Veselīgs un daudzveidīgs. Mežs – mūsu nacionālā bagātība. Bet cik daudz par to zinām, to sajūtam? Vai mūsdienu steidzīgajā pasaulē mākam to novērtēt?

Mežainums (meža platība, kas izteikta procentos no valsts teritorijas) Latvijā pusotras reizes pārsniedz vidējo mežainumu pasaulē. Mūsdienās mežs Latvijā aizņem 50% no valsts kopplatības. Latvija ir sestā mežainākā valsts Eiropā. Mums ir vairāk nekā 1,4 ha meža uz katru iedzīvotāju.

Aptuveni ceturtdaļa daļa no Latvijas valsts mežiem ir īpaši aizsargāti. Tas nozīmē, ka kokmateriālu ieguve šajos mežos ir daļēji ierobežota vai pilnīgi aizliegta. 15% no valsts īpašumā esošajiem mežiem ir izveidotas īpašas aizsardzības zonas. Kopš 2003. gada valsts īpašumā esošie meži ir pilnībā sertificēti pēc FSC sistēmas, kas garantē to, ka mežus apsaimnieko, ievērojot vides aizsardzības, darba drošības un sabiedrības ekonomiskās intereses.

PRIEKUĻU VIDUSSKOLA

«Mūsu skolai ir Zaļais karogs!» – tā ar lepnumu varēja teikt ikviens no gandrīz pieciem ar pusi simta Priekuļu vidusskolas skolēniem. Tomēr tik lielu skolu apvienot zaļai domai un darbiem nemaz nav tik vienkārši. Izdodas tad, ja iesaistīties gatavi ne tikai skolēni, bet arī skolotāji un vecāki. Kāda ir ikdiena? Tā ir PET pudeļu atsevišķa savākšana speciālos grozos. Virs tiem ir uzraksts: «Mīli savu zemi? Saplacini pudeli!» Dežūrklasū skolēnu pienākums ir šīs pudeles aizgādāt uz speciālo konteineru pagalmā. Ikdiena ir arī papildu zināšanas par vidi un ekoloģiskajām problēmām Latvijā un pasaulē, ko skolēni apspriež dabaszinību stundās. Svētīti? Tā ir Vides nedēļa, kad skolēni rāda visu, kas apgūts gada ekotēmā, kad vecāko klašu skolēni māca jaunākos, kad iesaistīti ir visi. Gandarījums? Ja pēc Enerģijas nedēļas daudzi skolēni varējuši pierunāt vecākus parasto spuldziņu vietā izmantot ekonomiskās, ja televizoru neatstāj «guļošu», bet izslēdz, un pēc tam ģimene secina, ka rēķins par elektrību krietni mazāks!

Priekuļu vidusskola – skolas zaļās domas ļaudis – tic, ka Priekuļos aug jaunā paaudze, kas arī pēc gadiem nebūs tie, kuri izmet atkritumus pa mašīnas logu vai aizved uz mežu.

KAS VAR IESAISTĪTIES?

Ekoskolu programmā var darboties jebkura mācību iestāde – sākot no bērnudārza un beidzot ar augstskolu. Arī interešu centri vai tautas universitātes var veiksmīgi iesaistīties – galvenais, lai iestādē notiktu mācības un būtu iespēja izveidot Ekopadomi. Latvijā jau vairākus gadus programmā ir iesaistījušās pirmsskolas izglītības iestādes.

RĪGAS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE «PRIEDĪTE»

Bērnudārzam ir tikai četri gadi, bet jau trīs gadus tas iesaistījies Ekoskolu programmā! Un par savu aktīvo darbu jau 2007. gadā saņēma Zaļo karogu.

Jau no pašiem pirmsākumiem bērnudārzā tiek šķiroti atkritumi, iepirkti videi draudzīgi tīrīšanas un kopšanas līdzekļi un gatavoti bērniem veselīgi ēdieni, pēc iespējas vairāk iegādājoties ekoloģiski tīrus produktus. Bērni rotaļājas ar koka, auduma un citām dabīgām rotaļlietām, zīmē ar nekaitīgiem vaska krītiņiem. Gan zēni, gan meitenes ar prieku mācās aust! «Priedīte» ir vienīgais bērnudārzs, kur ir tāda īpaša nodarbība kā kokapstrāde, kur bērni strādā ar īstiem kokapstrādes instrumentiem. Mazajiem nav būtisks gatavais izstrādājums. Viņus priecē katra atdalītā skaida, zāģa radīto putekļu kārtiņa. Sajūtu pilnveidošanai palīdz paša koka faktūra, smarža; bērniem patīk locīt, taustīt skaidas, arī putināt, bērt, mīcīt.

Visās bērnudārza «Priedīte» aktivitātēs ir iesaistīti gan pieaugušie, gan bērni. Bērni kopā ar pieaugušajiem pavasaros tīra un izliek putnu būrīšus, rudenos grābj lapas un veido paši savu komposta kaudzi, ziemā baro putniņus un lej īstas vaska sveces.

Bērnudārza vadītāja un darbinieki patiešām dara daudz, lai veidotu bērnu ikdienu zaļu un ieliktu mazajos cilvēkos labus pamatus tam, lai viņi augtu atbildīgi pret sevi, apkārtējiem un vidi, kurā viņi dzīvo.

Arī skolas, kurās mācās bērni ar īpašām vajadzībām, sekmīgi iesaistās Ekoskolu programmā.

KATVARU SPECIĀLĀ INTERNĀTPAMATSKOLA

Katvaru speciālā internātpamatskolā mācās skolēni ar garīgās attīstības traucējumiem. Skolas apkārtnē ir klusa un skaista, paši skolēni un skolotāji to kopj un veido. Skolēni paši šķiro atkritumus, raugās, lai skolā veltītu tērēta elektrība un netecētu ūdens krāni. Bērni aktīvi piedalās skolas pasākumos un ar vidi saistītos konkursos, gatavo radošos darbiņus no dabas materiāliem. Skola labprāt uzņem viesus un dalās savā ekoskolas pieredzē. Skolēniem ir arī paši sava Dabas klase, kura tiek izmantota mācību stundu vadīšanai ārā. Parasti tās ir rokdarbu, praktisko darbu, apkārtnes mācības un dabas zinību nodarbības, kā arī ģeogrāfija, vides mācība un ekoloģija – vecāko klašu skolēniem.

Arī citās ekoskolās vides izglītība tiek sekmīgi integrēta klasēs, kurās mācās bērni ar īpašām vajadzībām, piemēram, Kurzemītes pamatskolā.

EKOSKOLU PROGRAMMA

SADARBĪBA

Ekoskolu programma sniedz labu pamatu skolu savstarpējai sadarbībai, tajā skaitā arī ar ārvalstu ekoskolām. Bez savstarpējās pieredzes apmaiņas pastāv arī lieliska iespēja sadarboties kāda konkrēta projekta īstenošanā. Lai katra ekoskola sekmīgāk varētu atrast sev vēlamo partneri, ir izstrādāta starptautiskā datu bāze, kurā var reģistrēties ikviena ekoskola.

2005.-2006. gadā tika īstenots projekts COPE (*Children, Outdoor, Participation, Environment*), kurā piedalījās 42 ekoskolas no deviņām valstīm, to skaitā piecas no Latvijas. Projekta ideja bija veicināt gan skolas apkārtnes izpēti, gan arī mācību nodarbības ārā.

Dažas COPE projekta idejas:

sporta laukumi parkā, āra klase, akcijas, kas samazina transporta plūsmu skolas tuvumā, aktīvs skolas pagalms, pašiem savs zaļumu dārziņš vai siltumnīca, viena mācību stunda brīvā dabā katru nedēļu, orientēšanās trase skolas apkārtnē, skrituļošanas laukumi, droša un tīra peldvieta netālaļājā ezerā vai upē, dabas taka, ekskursijas tuvējā mežā.

Ļoti liela loma ekoskolas sekmīgam darbam ir pašvaldības atbalstam. Un kāpēc gan lai pašvaldība neatbalstītu tādu skolu, kas samazina savu enerģijas un ūdens patēriņu, atkritumu daudzumu un rūpējas par apkārtnes sakopšanu?!

Tāpat ļoti apsveicams ir uzņēmumu atbalsts dažādiem skolu zaļajiem projektiem, jo ko līdz labas un viedei draudzīgas idejas, ja tās nevar īstenot?

Katru gadu ar Latvijas Vides aizsardzības fonda un VAS «Latvijas valsts meži» atbalstu ekoskolu koordinatori pulcējas uz 3 dienu vasaras nometni, kurā savstarpēji apmainās ar pieredzi, kā arī tiek ar vadošajiem Latvijas vides ekspertiem.

Lai arī ekoskolu skaits Latvijā katru gadu pieaug, tomēr

mēs vēlētos iedrošināt arvien jaunas skolas pievienoties programmai. Piemēram, Īrijā, nav nevienas pašvaldības, kuras teritorijā nebūtu kāda ekoskola. Kopējais ekoskolu skaits šajā valstī sasniedzis jau 400.

Kurzemītes pamatskola prezentē COPE projektu.

Slokas pamatskolas COPE projekta prezentācija.

SLOKAS PAMATSKOLA

Ekoskolu programmas gada tēmas cieši saistītas ar skolas ikdienas dzīvi. Tēmas īstenošana skolā papildina mācību saturu, iesaistot tajā arī skolēnu ģimenes un apkārtējo sabiedrību. Īpaša nozīme programmā ir Ekopadomei, kur skolēni apgūst demokrātijas pamatus – uzklausā dažādus viedokļus, izvērtē un pieņem lēmumus, veido saskarsmi savā starpā. Skolēniem veidojas izpratne par globālām un vietējām vides problēmām, to risināšanas variantiem. Skolēni, atbilstoši savam vecumam, mācās pieņemt lēmumus un rīkoties.

Piedaloties uzņēmumu izpētes projektā, Slokas pamatskolas skolēnu grupa izpētīja skolai kaimiņos esošo bērnu

rotaļu laukumu ražošanas uzņēmumu. Pētījumā iegūti šādi secinājumi:

- uzņēmuma apskates laikā konstatēta dabas resursu – kokmateriālu – izmantošana: zarus un ražošanas atkritumus izmanto par kurināmo, skaidas – par pakaišiem zirggaudzētavā;
- uzņēmumā notiek atkritumu šķirošana;
- uzņēmums ražo videi un bērniem draudzīgu un vajadzīgu produkciju – rotaļu laukumus;
- uzņēmuma ilgtspēja un rūpes izpaužas potenciālo pircēju viedokļa noskaidrošanā savā mājaslapā, atkritumu izmantošanā, kokmateriālu produkcijas ražošanā;
- ja uzņēmums ņemtu vērā iedzīvotāju priekšlikumus, tas būtu videi draudzīgs uzņēmums, kas labi iekļautos vidē un uzlabotu tās stāvokli.

Slokas pamatskolas grupa, kas pētīja bērnu rotaļu laukumu ražošanas uzņēmumu.

EKOSKOLU PROGRAMMA

UZŅĒMUMU ILGTSPĒJAS IZPĒTE

2008. gadā Ekoskolu programma sadarbībā ar «Latvija Statoil» uzsāka pilnīgi jaunu, vēl nebijušu projektu. Tas noris kā konkurss starp klasēm par labāko pētījumu par kādu vietējo uzņēmumu no ilgtspējīgas attīstības perspektīvas.

Konkursa laikā klases pēta uzņēmumus, lai aprakstītu to ietekmi uz vidi, un pasākumus, kurus uzņēmums veic, lai samazinātu savu ekoloģiskās pēdas nospiedumu. Skolēni šādi gūst plašāku priekšstatu par uzņēmējdarbības ietekmi uz vidi, savukārt uzņēmumi tiek rosināti aktīvāk iesaistīties savas ekoloģiskās pēdas samazināšanā.

Lazdonas pamatskola pēta «Lazdonas Piensaimnieku».

Rīgas pirmsskolas izglītības iestāde «Priedīte» pēta LU Botānisko dārzu.

Katvaru speciālā internātpamatskola pēta maiznīcu «Lielezers».

«LATVIJA STATOIL» ATBALSTA EKOSKOLU PROGRAMMU

Starp uzņēmumiem kas veicina zaļo domāšanu, «Latvija Statoil» ir viens no līderiem, jo uzņēmuma pamatuzstādījums ir radīt nulles kaitējumu videi. Uzņēmuma vadība uzskata, ka, dzīvojot gudrāk un mainot ieradumus, var palīdzēt ikdienā saudzēt apkārtējo vidi. Zaļā domāšana un izpratne par resursu taupīšanu un vides saudzēšanu ir jāveido jau bērniem, mācoties skolā. Projekta gaitā skolēni, pētot uzņēmumus un nosakot to ilgtspējas indeksu, veicina videi draudzīgāku domāšanu un saimniekošanu. Vides izglītības fonda Ekoskolu programma ir nozīmīgs ieguldījums Latvijas vides saudzēšanai nākotnē.

VIDES IZGLĪTĪBAS FONDA PROGRAMMAS

Zilais Karogs - pasaulē populārākais tūrisma ekosertifikāts, kas tiek plaši atpazīts gan iedzīvotāju, gan pašvaldību un vides institūciju starpā. Zilā Karoga programma peldvietām balstās uz 27 izvirzītiem stingriem kritērijiem, kuri jāizpilda, lai varētu pretendēt uz ekosertifikāta iegūšanu. Šie kritēriji attiecas uz visiem apsaimniekošanas aspektiem – drošību, servisu, vides kvalitāti, kā arī izvirza striktas prasības pašvaldībai vides normatīvo aktu izpildīšanā. Zilā Karoga kampaņa ir pierādījusi sevi kā ļoti lietderīgu instrumentu vides jautājumu sakārtošanai pašvaldībās. Līdzdalība ZK pašvaldībās tiek sasaitīta ar plašākām vides izglītības aktivitātēm un iedzīvotāju iesaistīšanu vides jautājumu risināšanā.

Ekoskolas - viens no visaptverošākajiem un arīdzan populārākajiem vides izglītības modeļiem pasaulē. Programmas pamatā ir vienkāršas un brīvi piemērojamas, bet tajā pašā laikā savu efektivitāti jau drīz apliecinošas vides pārvaldes sistēmas izveide skolā, šajā procesā iesaistot visus skolas dzīvē iesaistītos. Skolas līdzdalība Ekoskolu programmā norisinās caur pārvaldes sistēmas izveidošanu un darbību, kā arī skolas regulāru darbu ar apkārtējās vides jautājumiem. Ekoskolas ir atvērta un demokrātiska programma, kas sniedz iespēju skolēniem veidot un īstenot aktīvu attieksmi un pieņemt lēmumus par vides uzlabošanu gan skolā, gan mājās.

Young Reporters
for the environment

Jaunie Vides reportieri ir vidusskolu jauniešiem paredzēta programma. Tā rosina jauniešus aktīvi iesaistīties vietējās vides un sabiedrības attīstības problemātikas aktualizēšanā, šo aktivitāti apvienojot ar mācību priekšmetos iegūto zināšanu pielietojumu un vērtīgu jaunu iemaņu apgūšanu, kā arī iepazīšanos ar iespējamo profesiju izvēli.

Izzini mežu - programmas mērķis ir veicināt skolu jaunatnes vispusīgu izglītību par meža nozīmi un vērtībām. Programma rosina skolotājus iekļaut vispārējās izglītības mācību priekšmetos tēmas un pasākumus, kas saistīti ar praktisko zināšanu un iemaņu gūšanu, ejot un mācoties dabā. Programmas uzmanības lokā ir visas daudzpusīgās cilvēku darbības saistībā ar mežu. Programmas ietvaros norisinās ne vien skolēnu, bet arī skolotāju izglītošana un apmācība.

The Green
Key

Zajā atslēga - starptautiska tūrisma ekosertifikācijas sistēma. Tā aptver kritērijus infrastruktūras, pārvaldes un komunikācijas jomās, un tās mērķis ir samazināt tūrisma negatīvo ietekmi uz vidi un veicināt vides pārvaldes sistēmu ieviešanu tūrisma sektorā.

www.videsfonds.lv